

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Om

Vocalcontractionens

Natur og Anledning

i det græske Sprog.

Et Indbydelseskrift

til

den offentlige Examen i Roskilde Kathedralskole

i September 1820.

Af

Dr. G. N. J. Bloch,

Professor, Ridder og Skolens Rector.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Andreas Seidelin,

Hof- og Universitets-Bogtrykker.

Universitets- og Ridderskabets Bibliotek

Sil de Puncter af den græske Sproglære, som, foruden de af mig tilforn omhandlede *), kunde synes at behøve nogen Berigtigelse eller nærmere Oplysning, henregner jeg endnu een, der, saavidt mig bekjendt, hidtil ikke er bleven underkastet nogen saadan Undersøgelse; og denne er Vocalcontractionen eller den saa meget hyppige Sammensmeltning af to sammenstødende Vocallyd til een lang. Vel anføre alle Grammatikere, saavel ældre som nyere, omstændelig og nøiagtig, hvor denne Contraction stæer, hvilke Vocaler, og hvortil de sammentrækkes: men ingensteds har jeg endnu fundet nogen tilfredsstillende Forklaring over dette Sprogphænomens Natur og Ursag, ingensteds nogen almeengyldig Bestemmelse af Begrebet Contraction. Og denne Mangel leder saa lettelig til en falsk Forestilling om denne Sag, fornemmelig ved vor fædvanlige erasmiske d. e. danske eller tydske Udtale af de græske Vocals og Diphthonglyd, ifølge hvilke man fristes til at antage Contractionen snart for en Sammenbindelse af to Vocallyd til een af vore Diphthonglyd, f. Ex. af *ε-ι* til *ει*, af *ο-ι* til *οι*, fordi vi stave saaledes; snart for en Mellemlyd mellem begge f. Ex. naar man troer, at det *η*, hvortil *εο* eller *εα* ofte contraheres, er et *α*, fordi denne Lyd efter vor Tonescala ligger imellem *a* og *e*; snart for en Opflugning af en kort Vocal forved en lang, f. Ex. af *ε* forved *ω* eller *οι*; snart endelig for en Caprice i Sprogbrugen, hvortil ingen videre Grund lader sig angive, f. Ex. naar *εο* eller *οε* contraheres, ikke til vor *D*-lyd, men til *ου*; — lutter Forklæringsmaader, der deels hver for sig ikkun omfattede nogle enkelte af Contractionstilfældene, og deels udgik fra saa heterogene Ursager, at de umueligen alle kunne være rigtige; thi hvor vilde vel Noget, som kjender det mindste til Sprogphilosophie eller har grandstet noget over Etymologiens Grundlove, kunne forestille sig, at eet vist, ved een vis Classe

*) Om Conjugationssystemet og om Udtalen, see mine Programmer for 1812, 1818 og 1819.

af Lyd regelmæssigt og analogt indtræffende, Sprogphænomen skulde have sin Grund, ikke i een og samme, men snart i een, snart i en anden af tre til fire ganske forskellige Uarsager? Er Contractionen i det græske Sprog overalt kun een og samme grammatiske Forandring, blot forskjelliglydende efter de forskjellige Grundlyd, der ere contraherede, da maa Hovedanledningen dertil ogsaa være bestandig een og samme.

Men hvor finde vi nu denne? hvor et bestemt Princip for denne Egenhed i Sproget, hvor en eneste bestemt Definition over hvad Contractionen egentlig er? Neppes lader det sig tilfulde gjøre, dersom vi vilde følge den erasmiske Udtale *), hvorimod den Udtale af Vocaler og Diphthonger, hvis Rigtighed jeg i mine Programmer over denne Gjenstand har søgt at bevise, snart vil kunne lede os paa det rette Spor, og isaafald altsaa igjen omvendt finde i Contractionen et Beviis mere for sin Rigtighed.

Førend vi derfor skrive til vor Gjenstand, bliver det fornødent, kortelig at opstille det Væsentligste om den rette Lyd af de Vocaler og Diphthonger, hvoraf og hvortil der i Græskken contraheres. Saaledes kunne vi da mærke os,

at α er bleven udtalt som vort α , hvad enten det var langt eller kort.

at ε (udtalt som e , baade høit og lavt) ved at forlænges, altid fik en høi ε -lyd, omtrent som vort ee , henimod \mathcal{I} , hvad enten det saa skreves med η eller ε .

at o udtales henimod et u , saa at f. Ex. Endelsen os og ov lignede Latinernes us og um , og derfor, naar det forlængedes, ikke blot gik over til ω , men ogsaa til ou (langt u).

at η , ligesom vort ee , var en høi ε -lyd, der nærmede sig mod \mathcal{I} , ligesom i vort danske $\mathcal{E}e$, $\mathcal{R}ee$.

at ω var vort lange o , tilbeels med høiere Lyd, som i vort: $\mathcal{B}l\omega d$, tilbeels med lavere som vort aa eller o i $\mathcal{K}l\omega g$.

at α , η , ω , i Udtalen ikke var andet, end blot langt α , η , ω , da det under eller hoskrevne Jota sandsynlig ikke var andet, end orthographisk Mærke, ligesom vort understøttende e .

at Diphthongen αi var vort α , — εi et langt i , — oi et langt y (af ui) eller blot i , — og ou vort lange u , — kort: at disse Diphthonger kun ere lutter enkelte Vocallyd,

*) Heraf er det altsaa indlysende, at De feile, som i Contractionen søge Beviis for den erasmiske Udtales Rigtighed, f. Ex. at η skulde være et ω , fordi det var contraheret af α og ε . Hvor kan man bruge det som Beviis, om hvis Beskaffenhed man ikke engang danner sig et rigtigt og sikkert Begreb?

ved hvilke det dobbelte Vocaltegn, ligesom nylig bemærkedes om Vocaler med underkrevet *ˆ*, efter al Sandsynlighed blot var orthographisk Betegnelse, ligesom det latinske *ae* (for *æ*) eller det franske og latinske *au* (for *o*).

Er dette nu rigtigt, (og uden at tilstaae dette, ville vi selv ihenseendetil Contractionen indbringe os i uovervindelige Vanskeligheder), da er det en Selsfølge, at den contraherede Lyd hverken, naar den er Diphthong (*ei*, *oi*, *ou*), kan være een af to lige meget lydende Vocaler sammensat Tve lyd (intet *ei*, *oi* eller *ou*, udtalt paa vor Viis, saasom disse Lyd i Græskent slet ikke gives; ikke heller, naar den er en lang Vocal, kan antages for en Mellemlyd imellem de to Vocaler, hvoraf den er contraheret (saa at f. Ex. *ˆ* af *ea* skulde være vort *æ*) saasom haade de fleste Tilfælde, hvor den contraherede Lyd er *u*, *o*, *i*, *u*, tydelig vise, at det ikke kan være saa; og Vocalens egen beviislige Udtale, fornemmelig ved *u*, der aldrig var *æ*, desuden strider derimod. Derimod finde vi ved enhver sammentrucken Lyd, at det er den ene af de to sammenstødende Vocaler, der har beholdt Overhaand over den anden, og idethieste kun er forholdt eller fordybet lidt, men uden at forene begge enten i en sammensøjet eller i en Mellemlyd; omtrent som vort danske *Andreas*, *Matthias*, der i Udtalen sædvanlig bliver *Andrees*, *Matthiis*, saa at *a* var tabt efter *e* og *i*; eller *Fader*, *Moder*, *Broder*, contr. til *Fa'r*, *Mo'r*, *Bro'r*, hvor *e* bortfaldd efter *a* og *o*; eller de af *Diamant*, *Diakon*, opkomne *Ded Demant*, *Degn*, hvor *i* tillige var sunken til *e* *).

*) Endnu kan jeg ikke undlade, her at anføre endeel Exempler, hvorved min Ven og Medlærer, Hr. Dr. Bredsdorff, efterat denne Afhandling allerede var renskrævet til Trykken, har viist mig, at ogsaa andre Sprogs Analogie bekræftede den her fremsatte Lære om Contractionen, efterdi Sammentrækningen i disse ogsaa næsten altid skeer saaledes, at een af de contraherede Lyd bliver den herskende; saasom i det Latinske; *amārun* af *amaverunt*, *amāsti* af *amavisti*, *nōris* og *nōrunt* af *noveris* og *noverunt*, *nōsti* af *novisti*, *fructus* af *fructuis*, *fructu* (i Dativ) af *fructui*, *sede* i (Gen. og Dat.) af *sidei*, *cogo* af *coago* ell. *coigo*, *dego* af *deago* eller *deigo*, *demo* formodentlig af *deimo*, *promo* af *proimo*, *præheo* af *præhibeo*, *retrorsum* af *retroversum*, *nemo* af *nehomo*, *nusquam* af *ne-usquam*; i det Italienske *trarre* af *traere* (*trahere*), samt nogle Tilfælde, hvor dette Sprog har een Stavelse ifødetfor Latinernes to, som *tu* af *suit*, *lunio* af *lunius*, *sentiva* af *sentiebat*, *senta* af *sentiam*, *sentendo* af *sentiendo*; i Tysken *siehn* af *siechen*, *söhren* af *söhren* o. fl., i det Danske *mulig* af *muelig*, *nye* (i een Stavelse) af *nyē* o. m. fl. med *stumt e*. Ligeledes *Dines* af *Dionys*, *Joachim* af *Joachim*. Endlignd der dog og gives enkelte Tilfælde i disse Sprog, hvor to Vocaler synes at være blevne til en Diphthong eller til en Vocal, som stod imellem begge, f. Ex. *neuter* af *ne* uter (men ventelig samme Slags Contraction som det strax omtalende *eo* til

Denne Contractionmaade er grundet i Udtalens Natur, i hvilken der altid gjerne paa een Stavelse falder et Eftertryk eller en Lydsklarhed, som fordunkler den hosstaaendes, der altsaa derved opluges, og hiin derimod bliver lang. Dy at dette netop overalt er Tilfældet ved den græske Contraction, vil følgende Detail deraf strax kunne udvise. Saaledes contraheres nemlig:

aa til a,	}	d. e. A=lyden overveier i Klarhed ethvert følgende a eller e; skundom endog et i, (f. Gr. i δαῖς, δᾶς, af δαίω) og et foregaaende e (f. Gr. i Neutra af 2 Decl. paa ea). Da a saaledes beholder Udtalens hele Vægt, bliver den lang, hvorved ε, η, ι bortfalde. (Her forekommer altsaa hverken æ eller ai).
ae — a,		
ah — a,		
samt		
ea til a,	}	i Neut. 2 Decl.)
ea til a,		

En Undtagelse synes vel her at gjøres ved Diphthongen ai (Latinernes ae, vort æ), hvis Diæresis til ai (f. Gr. παῖς, i Vers undertiden παῖς) røber, at Lyden ai, d. e. Mellemlyden æ, er opstaaet ved Sammentrækning af a-i, men da dette er et Tilfælde, som ikke henhører under den sædvanlige Contraction, hvormed vi fornemmelig her kun have at gjøre, men hvori aldrig ai forekommer, som contraheret Lyd; og de fleste andre Ord, hvori ai forekommer (f. Gr. βαιῶν, αἰθήρ, τιμαί), vise, at Lyden ai ikke er fremstaaet af nogen Contraction, men oprindelig, ligesom Latinernes ae, der dog og kan opløses, f. Gr. i aurai, aulai hos Virgil: saa udgaaer dette Moment ganske af vor nærværende Undersøgelse.

Fremdeles contraheres

ao til ω	}	d. e. D=lyden overveier A=lyden og tager derfor Eftertryk og Længde paa sig. Ventelig har dette ω, ligesom vort lange o, havt snart en høiere, snart en dybere Lyd: skulde det sidste allene have været Tilfældet, da maa man antage, at A=lyden har modificeret D=lyden saaledes, at den blev som vort aa; hvilket dog ikke kan være skeet ved Contractionen af oa, naar der paa samme fulgde et s, da dette i Contractionen, ligesom oe, beholdt den høiere, mod u stigende D=lyd. F. Gr. μαιζοας, μαιζους, d. e. mizuas, mizus, βόας, βος, d. e. buas, bus.
oou — ω		
ao — ω		
oa — ω		

I den doriske Dialekt prævalerede a over ω, saa at ao contraheredes til a, f. Gr. τᾶων Μισάων contr. τᾶν Μουσᾶν. Ligeledes sit og i Krasis a Dverbægten over Artiklens Endelse s, f. Gr. τῆ ἀνδρός, τᾶνδρός.

eu), coetus af coitus, Eghger af Theocarus, Mester af magister (maister), fvelk (gl. for frie) af fri-hals (hvilken Form findes i den gammel frisiske Asegabok). Christjan eller Christen af Christjan.

Et paafølgende *i* bortfaldt i denne Contraction aldeles og beholdtes allene som orthographisk Mærke, saa at *a-i* og *a-ei* contraheredes til *æ*, *a-oi* til *ω*, af hvilket sidste altsaa sees, at i Diphthongen *oi* maa i visse Tilfælde *D*-lyden oprindeligen have stillet mere frem, saa at *i* derefter tabte sig, hvilket er kjendelig i Græsk som *ποιητης*, hvoraf i Latinen blev *poëta*, eller *μοισα* dor. for *μοῖσα*, eller *oi ἄλλοι*, som i Kræftis blev til *ἄλλοι*, kun at man ikke antager den for vor *Di*-lyd med lavt *o* *).

Er *ε* een af Vocalerne (bog det nyseævnte *æ* undtaget) da contraheres

ει og *ης* til *η*
εω og *ως* — *ω*
ει til *ει*
ει — *η*
εοι — *οι*
εου — *ου*

d. e. enhver høstaaende lang Vocallyd faaer Dørvægten over *ε*, der altsaa, som stumt, bortfalder.

Ligeledes

εα i 2 Decl. til *α*
εῖ til *ει* (udtalt *i*)
εῖ til *i*
εο og *εε* til *ου*

d. e. selv Neutrumsændelsen *α* i 2 Declination, samt ved *ῖ* og ved den korte *D*-lyd, var *ε* saa svagt, at disse fik Dørvægten og derved bleve aldeles lange.

Kun allene

εα i 3die Decl. contraheres til *η*
εαι (for *εσαι*) i 2den Pers. Pass. til *η*
εε i Duali Nominum — *η*
 og ellers — *ει*
εας og *εες* Plur. 3die Decl. — *εις*

d. e. i de her anførte Tilfælde var *ε*-lyden mere karakteristisk, den drog Udtalens Vægt hen paa sig og blev lang, i hvilket Tilfælde den, ligesom vort *ee*, var høitlydende og nærmede sig mod *i* (*η* ell. *ει*), og det efterfølgende *α* eller *ε* bortfaldt.

Selv ved *εο* beholdt i den ioniske Dialekt *ε* Dørvægten, da disse Vocaler her ei contraheredes til *ε*, men til *ευ*, d. e. et efter *ε* følgende *ο*, ligesom et andet *υ*, gik over til Conso-

*) Dørvægtens har det græske *ι* uden tvivl været et Forlængelsesmiddel ved de fleste Vocallyd, ligesom vi og i nogle af vore provincielle Udtaler høre de lange Vocaler sluttede med en svag *ῖ* eller Jodlyd; saa at *α* blev forlænget til *αι*, *ε* til *ει*, *ο* til *οι*, *υ* til *υι*, og endelig var det samme Tilfældet med *υ* eller *υ*, ligesom et Digamma, saa at man fik Forlængelserne *αυ*, *ευ*, *ου*.

nanten **v**, Stavelsen altsaa udtaltes **ev**, ligesom det forlængede **ηυ**, **eev**, hvor **v** endog blev aldeles stumt.

Er fremdeles et **o** een af de sammenstødende Lyd, da contraheres

<p>oa til ω, men oas til ους hvorom er talt ovenfor. oη til ω oe og eo til ου</p>	}	<p>d. e. den korte D-lyd overgaaer i Styrke enhver høstaaende Α- og Ε-lyd (α, ε, η); det Eftertryk, den herved faaer, gjør den lang (ω eller ου) og den anden Vocal bortfalder. Kun i Gem. af Multiplicativa paa πλοος blev η Hovedlyden, f. Gr. διπλόη, διπλή. o-av bliver i Krasis til av iou. til ω. f. Gr. τῶτο, τῶτο.</p>
<p>oo til ου oo -- ω</p>	}	<p>d. e. af to D-lyde beholdt den ene Dvervægten og Længden, da den anden bortfaldt.</p>

Men derimod blev

ö, **oei**, **oη**, **ooi**, samtlige til **oi**, d. e. **I**-lyden fik gemeenlig Dverhaand over et foregaaende **o**, hvilket da enten beholdtes som orthographisk Mærke, eller har modificeret **I**-lyden noget og gjort den tykkere, omtrent som vort **y**, hvilken Lyd man synes at have tilkjendegivet ved **oi** (d. e. **ui**), der i Skrivningen ofte er som ligegældende bleven ombyttet med **v**.

Muligt og, at dette **o** i Sammentrækningen har, som et **u**, faaet Consonantnatur, f. Gr. διδοει udtalt di-dui, di-dvi, (Dissyllab.), hvor da **I** blev Stavelsens Hovedlyd, omtrent som Lat. cui (Monosyll.) i Vers.

Mod denne vor Hovedbemærkning om **I**-lydens Dvervægt over et **o** strider ikke de to Tilfælde, hvor **oeiv** contraheres til **ouv**, og **oeis** til **ouis** (f. Gr. δηλόειν, δηλῶν. μελιτόεις, μελιτῶς, da **i** her blot var enten den ovenomtalte Forlængelseslyd eller Erstatning for **υ** forved **s**, Contractionen altsaa er sleet regelmæssig af de egentlige Grundlyd **oev** (den gamle Infinitivendelse, ligesom **aeu** i Verba paa **aw**) og **oevcs**.

η beholdt Dvervægten over hver anden Vocal, undtagen over **D**-lyden, da **oη** blev til **ω**, f. Gr. δηλόητε, δηλῶτε. βοήσας, βῶσας. Dog i Multiplicativendelsen **πλόη** contr. **πλή** beholdes **η**, som ovenfor er bemærket.

ω opsluger, som alt er sleet, hver anden Vocallyd. Et **v** efter samme faaer, ligesom efter **η**, Consonantnatur som **v**, f. Gr. τῶτο (touto) ligesom τῶτο (tavo).

i og **v** endelig undertrykke ethvert paafølgende **α**, **ε** og **ι**, og beholde selv Længden, f. Gr. πόνας, πόνις. βότρουας, βότρους. λελύμην, λελύμην.

Har det nu sin Rigtighed med disse Udviklinger af samtlige Contractionstilfælde, da udspringer deraf følgende Hovedlov for al Contraction i det græske Sprog:

”Hvor der i eet Ord, fornemmelig ved Tilføielsen af *Woinings-* endelserne, stødte to *Vocallyd* sammen, fremkom der ved disses *Foreening* hverken nogen *Dobbellyd* eller nogen egentlig *Mellemlyd* af begge: men den ene af *Vocalerne* blev udtalt med større *Eftertryk* og *Længde*, og erholdt derved en saadan *Dovervægt* over den anden, at denne slet ikke hørdes og derfor i *Skriften* enten reent bortfaldt, eller i det høieste beholdtes som *etymologisk Mærke* og for *Resten* *stum Vocal*, (o undtagen, der undertiden blev et v).”

At dette *Eftertryk* eller *Længde*, som gav den ene *Vocal* *Dovervægten* over den anden, saaledes virkelig har fundet *Sted*, er klart af *Resultatet*, som vi have for *Dine*, da den i *Contractionen* fremkomne *Vocallyd* altid er lang; hvilket, saavidt jeg skjønner, naturligt lader sig forklare af den *Standning* i *Udtalen*, som ved en saadan *Hiatus* nødvendig maatte forarsages. Til hvilken af de tvende *Lyd*, som en lang *Vocal* kan have, den høiere eller den lavere (til *y* eller *ei*, til *o* eller *ou*) *Contractionen* maa ske, og af hvad *Ursager*, henhører ikke under *nærværende* *Underfølgelse* at bestemme. Dette er *Nuanceringer* i *Udtalen*, hvis *Sted* vi maae lade os anvise af *Sprogbrugen*, uden at kunne, ved vor *ufuldstændige* *Bekjendtskab* med den *gammel græske* *Udtale* og dens *successive* *Dannelse*, *fuldkommen* forklare os dets *Grunde*.

Derimod kunne vi maafee endnu for *Rigtigheden* af dette vort *Ansyn* af *Vocalcon-* *tractionen* finde et *Par* *Beviser*, i *Analogien* a) med de andre *Vocalelisioner*, som forekomme ikke blot i *Krasis*, men og i *Synaloiphe* og *Upostrophe*; og b) med *Synizesis* af de *stumme* *Vocallyd*, om hvilke *Herrmann* har fremsat sin *Theorie* i hans *flarsfindige* *Verk* de emendanda ratione grammaticæ græcæ, lib. I. cap VI—X. Utsaa

a) *Krasis* (f. Gr. τὰ ἐμα, τὰμα. τὸ ἐμν, τῆμν. ἐγὼ οἶμαι, ἐγὼμαι) differerer ikke fra *Contractionen*, uden i den *uvæsentlige* *Omstændighed*, at *Vocalsammenstødet* træffer, ikke i eet, men i to med hinanden *sammensjæde* Ord. *Hovedsagen* derimod og *Antledningen* er aldeles den samme: at nemlig den ene *Vocallyd*, som længere udtalt, faaer *Dovervægten* over den mindre *lydende*, som derved reent bortfaldt. Men heri ere da *Contraction* og *Krasis* analoge med *Synaloiphe* og *Upostrophe*, der paa samme *Maade* ere eens i deres *Hovedsag* og *Antledning*, og kun skille sig fra de to første deri, at den tilbageblivende *Vocal* ikke over *hiin* *Elision* bliver lang; maafee fordi *Hiatus* ikke her blev saa mærkelig, da det altid kun var svage og *uvæsentlige* *Lyd*, der her bortfaldt; fornemmelig *Præpositionernes* *Endelser*, hvis *Ubetjydelighed* endog deraf kan kjendes, at de og havde *Former* uden disse *Endelser*, saasom ἀπὸ, ἀπ, La-

”Hvor der i eet Ord, fornemmelig ved Tilføielsen af Bøiningss-
 ”endelserne, stødte to Vocallyd sammen, fremkom der ved disses Forees-
 ”ning hverken nogen Dobbellyd eller nogen egentlig Mellemlyd af begge:
 ”men den ene af Vocalerne blev udtalt med større Eftertryk og Længde,
 ”og beholdt derved en saadan Overvægt over den anden, at denne slet
 ”ikke hørdes og derfor i Skriften enten reent bortfaldt, eller i det
 ”høieste beholdtes som etymologisk Mærke og for Resten stum Vocal,
 (v undtagen, der undertiden blev et v).”

At dette Eftertryk eller Længde, som gav den ene Vocal Overvægten over den anden, saaledes virkelig har fundet Sted, er klart af Resultatet, som vi have for *Vine*, da den i Contractionen fremkomne Vocallyd altid er lang; hvilket, saavidt jeg kjenner, naturligt lader sig forklare af den Standsning i Udtalen, som ved en saadan Hiatus nødvendig maatte forarsages. Til hvilken af de tvende Lyd, som en lang Vocal kan have, den høiere eller den lavere (til *η* eller *ει*, til *ω* eller *ου*) Contractionen maa skee, og af hvad Artfager, henhører ikke under nærværende Underfølgelse at bestemme. Dette er Nuanceringer i Udtalen, hvis Sted vi maae lade os anvise af Sprogbrugen, uden at kunne, ved vor usfuldstændige Bekjendtskab med den gammel græske Udtale og dens successive Dannelse, fuldkommen forklare os dets Grunde.

Derimod kunne vi maafee endnu for Rigtigheden af dette vort Ansyn af Vocalcon-
 tractionen finde et Par Beviser, i Analogien a) med de andre Vocalerifioner, som fore-
 komme ikke blot i Krasis, men og i Synaloiphe og Apostrophe; og b) med Syni-
 zesis af de stumme Vocallyd, om hvilke Herrmann har fremsat sin Theorie i hans skarps-
 findige Verk de emendanda ratione grammaticæ græcæ, lib. I. cap VI—X. Utsaa

a) Krasis (f. Gr. τὰ ἐμα, τὰμα. τὸ ἐμυ, τῆμυ. ἐγὼ οἶμαι, ἐγώμαι) differer ikke fra Contractionen, uden i den uvæsentlige Omstændighed, at Vocalsammenstødet træffer, ikke i eet, men i to med hinanden sammensøiede Ord. Hovedsagen derimod og Anteb-
 ningen er aldeles den samme: at nemlig den ene Vocallyd, som længere udtalt, faaer Over-
 vægten over den mindre lydende, som derved reent bortfaldt. Men heri ere da Contraction og
 Krasis anatoge med Synaloiphe og Apostrophe, der paa samme Maade ere eens i deres Hovedsag
 og Antebning, og kun skille sig fra de to første deri, at den tilbageblivende Vocal ikke over hiin
 Clifton bliver lang; maafee fordi Hiatus ikke her blev saa mærkelig, da det altid kun var svage
 og uvæsentlige Lyd, der her bortfaldt; fornemmelig Præpositionernes Endelser, hvis Ubetydelig-
 hed endog deraf kan kjendes, at de og havde Former uden disse Endelser, saasom ἀπὸ, ἀπ, Λα-

tinernes ab. *παρὰ, παρ*, hvoraf Homers *πάρφραμαι. ἐνί, ἐν. ἀνὰ, ἀν.* o. s. f. Saaledes havde man da af *ἀπὸ*, ved Synaloiphe *ἀπάγω*, ved Apostrophe *ἀπ' ἐμῆς*; saaledes med Apostrophe fortil *μὴ ἄλλην, ἄρα ἔσι, ὧ γὰρ* o. d. Denne Analogie af to Tilfælde, hvori det saaledes er udenfor al Quæstion, at der ikke er skeet Sammenblanding af Vocalerne, men Bortkastelse af den svageste, lader altsaa med Rimelighed slutte, at det samme maa have været Tilfældet i Contractionen; saa at man rigtigst omfatter alle fire Tilfælde under følgende almindelige Regel:

”Naar i Græskken tvende Vocaler stødte sammen, enten i eet sammenhængende, eller i to tæt efter hinanden følgende Ord, da hørtes sædvanlig ifkun den ene, ”og den anden bortfaldt,”

”deels 1) uden videre Forandring af den tilbageblivende Vocal, naar to Ord stødte sammen, af hvilke det ene endte, det andet begyndte med en Vocal. Her bortfaldt nemlig den mindst betydelige, hvad enten Ordene bleve forenede (Synaloiphe), eller vedbleve ”at staae adskilte (Apostrophe).”

”deels 2) med Forlængelse af den tilbageblivende Vocal, foranlediget værelig af den ved Vocalsammenstødet frembragte Hiatus. Og dette kaldes da, naar Ordet oprindelig var eet, *Contraction*, naar det var sammenbraget af to, *Krasis*.”

b) viser sig den Egenhed i Sproget, at den svagere Vocal opluges ved Siden af en stærkere, ogsaa i endeel Ord, hvori der skeede en *Synizesis*, d. e. hvori Udtalen ligeledes sammendrog begge Vocalerne til den enes Lyd, skjøndt man i Skrivningen vedblev at rette sig efter *Etymologien* og beholde dem begge. Dette er nemlig kjendeligt hos Digterne, hvor *Mætrumet*, i hvilket Ordene uidentvivel forekomme efter den daglige Udtale, fordrede denne Sammenbragning, og det aldeles paa samme Maade, som det skeer ved Contractionen; hvorved dog er at mærke, at det allene var korte Vocaler, fornemmelig *ε* der saaledes opluges. Til Exempel kunne vi anføre de homeriske Steder: *τίπτε δε σὲ χρεῶν* (i een Stavelse). *Θέτις δ' ἔ λήθε'* *ἴφερ μείων.* *Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος. Χρυσέω ἀνά σκήπτρω.* Ligeledes *ἡμέας* (udtalt *ἡμᾶς*), *ἄξιόχρεως* o. fl. eller med kort Vocal *χάλκεον* (læs *χαλμῶν*) *δὲ μοι ἦτορ ἐνείη.* i hvilke og deslige Ord Herrmann *) vel mener, at *ε* er hørt ganske svagt i samme Stavelse kort foran Vocalen (f. Ex. *chreō*, *ephet-meōn*, *chryseūn*); men hvilket dog deels modsiges af andre Steder, hvor disse Ord bruges i fuldkommen contraheret Form; deels, om og virkelig saa var, jo netop angav os den samme Grund til Contractionen, som vi her have antaget, nemlig den ene Vocals Svaghed mod den anden. Samme *Synizesis* findes ved *ι* og *υ* foran en Vocal, saasom

*) de emend. rat. gr. gr. p. 24.

i Verset af Dionys. Perieg. ἀρχὶ δ' Ἐρυθραίων τε καὶ Αἰθίοπιον καλέουσιν og Odysf. II, 568 *Δερμυεῶντα νε-κύεσσιν*, saafremt dette ikke rigtigere skal hedde *νεκύεσσιν* *), hvilket jeg her ikkun anfører for at vise Prove paa den Overgang af disse to Vocaler til Consonanter, hvorom ovenfor er talt. Paa deres Svaghed efter de lange Vocaler, er, hvad i angaaer, tydeligt Beviis nok i dets Understrivning i saadanne Ord, hvor hos Digterne findes Diæresis, f. Ex. *λῆϊσῆρ, λῆσῆρ* eller *λῆσῆς. νῶϊ, νῶ. πατρῷος, πατρῶος. ἦρωϊ, ἦρω*, Odysf. 8, 483, og med Hensyn til *υ* i Stavelsesne *ηυ* og *ωυ*, i hvilke allerede Herrmann **) har bemærket, at *υ* var slumt ligesom *ι* i *η* og *ω*, f. Ex. *κῆδε, κῆξ. Δῶμα, Δῶμα. ο, σ*, hvorom see Progr. om Diphthongerne S. 20.

Endelig vil det maafee endnu til at kaste noget mere Lys over vor Gjenstand ikke være overflødig, at henføre samtlige Contractionstilfælde under følgende tre Hovedarter, da det deraf vil blive klart, at kun denne Synspunkt kan give et bestemt og rigtigt Begreb om Contractionen.

Det første Hovedtilfælde, "at Contractionen, naar een og samme Vocal staaer dobbelt (f. Ex. *αα, εε, ιι, οο*), fæer til den dermed analoge lange Vocal" beviser vel endnu intet, da denne Contractionismaade ligesaa godt kunde lade sig forklare efter den Fremstilling, at to korte Lyd vare smeltebe sammen til een. Men da dette baade var et andet Princip, end det, der er befundet at gjælde for al Contraction overhovedet, og ikke lod sig anvende i alle de øvrige Contractionstilfælde: saa blive vi hellere ved vor antagne Grundregel og ansee den ene af Vocalerne for opslugt derved, at Vægt og Længde faldt paa den anden, hvoraf altsaa opstod Contractionen af *αα* til langt *α*, af *εε* til *η* eller *ει*, af *ιι* til langt *ι*, af *οο* til *ου*.

Tydeligere derimod bevises vor Grundsetnings Rigtighed af det andet Tilfælde, "naar der nemlig sammenstøder en kort og en lang Vocal eller Diphthonglyd," ligemeget hvilken der staaer først og hvilken sidst; thi da faaer almindeligen den lange Lyd Overvægten over den korte, som altsaa bortfalder eller blot beholdes i Orthographien. Saaledes contraheres da

αω, αε, αοι, εη, εω, εει, εοι, εε, ηε, οω, οε

ω, ω, φ, η, ω, ει, οι, ε, η, ω, ε

ogsaa stundom *αη* til *η*, *αει* til *η*, *οη* til *η* (f. Ex. *χρηται, ζῆν, ἀπλη*).

Vel synes heri at skee nogen Undtagelse med *αη*, *αει*, *οη*, *οει*, *οεις* og *οειν*, naar de contraheres til *α*, *φ*, *ω*, *οι*, *εε* og *ειν*: men ventelig har denne Contraction sin Oprindelse af, at *α*: og *ο*: lyden i slige Ord har været den meest karakteristiske, saa at Udtalen f. Ex. har ved Contractionen af *αει* til *φ* og *οει* til *οι* markveret Forskjellen imellem Verba paa *αω* og paa *οω*; og

*) Herrmann l. c. pag. 46.

**) pag. 47.

ligeledes naar *ay* blev til *a*, men *oy* til *o*. Thi hvad *oei* contr. *oi* angaaer, da er det enten virkelig *S*-lyden der her har beholdt *O*verhaand, eller *o* har beholdt nogen *I*ndflydelse som *ui* og deraf *y* eller *vi*. Om *Contractionen* af *oeis* og *oew* til *es* og *ev* er ovenfor sagt det *Fornødne*.

Det tredje Tilfælde endelig, hvor "to korte *Vocaler* af forskjellig Lyd støde sammen," er af den Art, at man ofte (f. Ex. ved *eo* contr. *e*) ikke engang vilde kunne forklare sig *Contractionen*, uden deraf, at den ene Lyd fik *O*verbægten over den anden, og denne derved bortfaldt. Men at dette ogsaa virkelig er skeet overalt, vil sees, naar man prøver alle enkelte Tilfælde, da 1) i *ae*, contr. *a*, (og derfor ligeledes i *aei*, *æ*, hvor *i* ikkun var svag) samt i *Neutra* 2 *Decl.* paa *ea*, *A*-lyden var den prævælerende. 2) i *ea* af *Nomina* paa *ηs* i 3 *Decl.* og *ae* i nogle *Verber* (ventelig af deres ioniske Form paa *ew*) *E*-lyden, saa at *Contractionen* skeede til *η*. Ligeledes i *Endelserne* *ea*s, hvor der i *Contractionen*, ligesom ved *ees* og *es* fremkom det for langt, *e* eller i gjældende *ei*, ligesom 3) *ias* og *ies* blev til *is*, *uas* og *ues* til *us*, hvor *S*- og *I*-lyden beholdt *O*verhaand, saa at der imellem det attiske *πάλαιος*, *-λαιος* og det ioniske *πάλιος*, *-λιος* enten slet ikke har været anden Forskjel, end den orthographiske af *ei* og *i* (begge udtalte som langt i) efter som det ene kom af *s*, det andet af *t*, eller i det højeste kun en siin Nuancering af *ee* og *i*. 4) ved *o*, hvis Lyd altid gjerne beholdt *O*verbægt, tabde sig saavel *e* som *a*, og *Contractionen* blev da af *eo* eller *oa* til den lange *D*-lyd *ou* (*u*), ligesom ved *ao* eller *oa* til den anden, maaskee noget dybere, *D*-lyd *ω* (*o* eller *aa*). Om *Undtagelsen* af *oas* til *es* og *O*verbægten af *o* selv over *i*, i *Contractioner* som *ἔωδες* for *ἰ ἄωδες*, er talt ovenfor.

Endnu vilde det være *Plikt* at raadspørge de gamle *Grammatikere*, dersom der hos Nogen af dem gaves nogen *Dplysning* over denne *Gjenstand*. Men jeg skulde meget tvivle om at dette var Tilfældet. I detmindste har jeg forgæves eftersøgt af de ældre *Dionysius Halicarnass.* f. Ex. i *Censura* vett. scriptt. og *Hermogenes* *περὶ ἰδέων* o. fl. hvor der forekommer Noget om *Contractionen* og hvad for *Skribenter* der have contraheret; samt af de senere *Lascaris*, *Theodorus Gaza* o. fl. i *Alduæus Samlinger*. Men enten nævne de blot *Contractionstilfældene* saaledes som de forekomme, med de specielle *Undtagelser* ved samme, uden at inblade sig i de *Grunde*, hvorfor det er bleven saa; eller de *philosophere* over dette, som over andre *grammatikalske Gjenstande*, paa en Maade, som er ganske afvigende fra det, vi kalde *Sprogphilosophie*; eller have med deres *Bemærkninger* en anden *Tendenz*, end den, der her var min. Jeg har altsaa været nødt til, ubekymret om *Stadfæstelse* ved *Autoritet*, at blive staaende ved de *Grunde*, som egen *Betragtning* over dette *Sprogphænomens Natur* tilbød; og kjært vil det være mig, om *Ryndigere* enten maatte billige denne *Synspunkt*, eller i modsat *Fald* vilde gjøre mig opmærksom paa den *rigtigere*.

Den offentlige Examen i Roeskilde Kathedralskole for Aaret
1820 foretages, efter de skriftlige Prøvers Fuldendelse, fra
den 20de September af i nedenstaaende Orden:

Til Universitetet afgaae:

1. Ulrich Adolph Holstein, en Søn af Hr. Major H. C. v. Holstein,
Kirchspielvoegt og Soldsforvalter i Kellinghusen.
2. Hans Christian Rørdam, en Søn af Hr. T. S. Rørdam, Sog-
neprest til Ondløse og Søndersted paa Holbeks Amt.
3. Hans Jacob Potter, en Søn af afgangne Grosserer T. Potter i Kjø-
benhavn.
4. Gotfred Egidius Brangstrup, en Søn af Hr. M. Brangstrup,
Sognepræst til Frue- og St. Jørgensbjergs Kirker ved Roeskilde.
5. Jens Christensen, en Søn af afgangne Gaardmand C. Christensen
i Qverkeby ved Ringsted.
6. Andreas Jacob Schouboe, } Sønner af Hr. N. Schouboe, Sogne-
7. Frands August Schouboe, } præst til Glostrup paa Kjøbenhavns Amt.

Disses Afgangs-Examen foretages:

Den 22de Septbr.	Formidd.	i	Religion.
— 23de	—	Formidd.	i Fransk.
		Eftermidd.	i Græsk og Hebraisk.
— 25de	—	Formidd.	i Historie og Geographie.
		Eftermidd.	i Arithmetik og Geometrie.
— 26de	—	Formidd.	i Latin.
		Eftermidd.	i Tydsk.

Den øvrige Examens Indretning er følgende:

Dagen:	Første Værelse.	Andet Værelse.
D. 20de Septbr. Formidd.	Græsk 4de Classe. hos Rector.	Tydsk 3die Classe. hos Adjunct Smith.
	Eftermidd.	Latin 3die Classe. hos Overlærer Dr. Thrige.
D. 21de Septbr. Formidd.	Latin 2den Classe. hos Adjunct Christensen.	Arithmetik 2den Classe. hos Samme.
	Eftermidd.	Arithm. 1 Cl. Hr. Struch.
D. 22de Septbr. Formidd.	Latin 4de Classe. hos Adj. Dr. Bredsdorff.	Religion 1ste Classe. hos Adjunct Smith.
	Eftermidd.	Geographie 2den Classe. hos Adjunct Christensen.
D. 23de Septbr. Formidd.	Det samme fortsættes.	Tydsk 1ste Classe. hos Adjunct Smith.
	Eftermidd.	Arithmetik 3die Classe. hos Adjunct Smith.
D. 25de Septbr. Formidd.	Latin 2den Classe. hos Adjunct Stybe.	Tydsk 4de Classe. hos Samme.
	Eftermidd.	Latin 1ste Classe. hos Adjunct Christensen.
D. 26de Septbr. Formidd.	Latin 4de Classe. hos Rector.	Tydsk 2den Classe. hos Adjunct Smith.
	Eftermidd.	Latin 1ste Classe b. hos Adjunct Stybe.
		Fransk 3die Classe hos Pastor Struch.

Dagen:	Første Værelse.	Andet Værelse.
D. 26de Septbr. Formidd.	Geographie 3die Classe. hos Doctor Thrige.	Religion 2den Classe. hos Adjunct Smith.
Eftermidd.	Dansk 4de Classe. hos Rector.	Geographie 1ste Classe. hos Adjunct Christensen.
D. 27de Septbr. Formidd.	Dansk 2den Classe. hos Adjunct Stybe.	Geometrie 4de Classe. hos Professor Gamborg.
Eftermidd.	Dansk 1ste Classe. hos Dr. Thrige.	Dansk 3die Classe. hos Dr. Bredsdorff.
D. 28de Septbr. Formidd.	Historie 4de Classe. hos Dr. Thrige.	Græsk 2den og 1ste Classe. hos Dr. Bredsdorff.
Eftermidd.	Historie 2den Classe. hos Adjunct Christensen.	Hebraisk 4093 E. h. Rector Lia den h. Dr. Bredsdorff.
D. 29de Septbr. Formidd.	Historie 3die Classe. hos Dr. Thrige.	Fransk 2den Classe. hos Pastor Struch.
Eftermidd.	Historie 1ste Classe. hos Adjunct Christensen.	Geographie 4de Classe. hos Dr. Thrige.
D. 30de Septbr. Formidd.	Fransk 4de Classe. hos Dr. Bredsdorff.	Religion 3die Classe. hos Adjunct Smith.
Eftermidd.	Græsk 3die Classe. hos Rector.	Fransk 1ste Classe b. hos Pastor Struch.
D. 2den Octobr. Formidd.	Græsk 3die Classe. hos Dr. Thrige.	Religion 4de Classe. hos Adjunct Smith.
Eftermidd.	Græsk 2den Classe. hos Samme.	Geometrie 3die Classe. hos Prof. Gamborg.

Til efter Behag at bivaane saavel ovenstaaende Prøver, som Translocationen, med hvilken Underviisningen igjen tager sin Begyndelse Mandagen den 9de October, indbydes herved Disciplenes Forældre og Børgere, samt enhver Videnskabselsker, som det maatte interessere, at kjende vor studerende Ungdoms Fremskridt og Underviisningens Tilstand i Skolen.

København den 16de Septbr. 1820.

S. N. J. Bloch,
Professor og Rector.